

Rozwód czy separacja?

Rozwód czy separacja?

Niekiedy rzeczywistość rewiduje nasze wyobrażenia o życiu w małżeństwie. Kiedy mąż i żona nie potrafią już ze sobą rozmawiać, a ich wspólna codzienność zmienia się w koszmar, często najlepszym wyjściem jest rozstanie się. Niestety w przypadku małżeństwa rozstanie musi przybrać konkretną formę prawną i zostać stwierdzone przez sąd. Polski system prawny przewiduje na tę okoliczność dwie instytucje – rozwód oraz separacje. Rozwód to trwałe rozwiązanie małżeństwa, natomiast separacja pełni funkcję nie tylko trwałego rozłączenia małżonków (jaką spełnia rozwód), ale także funkcję organizującą życie małżonków rozłączonych z myślą o złagodzeniu - w miarę upływu czasu - konfliktu i o podjęciu w przyszłości wspólnego pożycia.

Rozwód czy separacja – przed takim dylematem staje wiele par. W niniejszym artykule wyjaśnimy m.in. kiedy można orzec rozwód, a kiedy separacje, jakie są ich skutki, a także jak uzyskać separację lub wziąć rozwód.

Kiedy rozwód, a kiedy separacja?

Wybierając między rozwodem a separacją należy zadać sobie pytanie: czy wyobrażam sobie wspólne życie w przyszłości z dotychczasowym współmałżonkiem?

Jeżeli odpowiedź jest negatywna i absolutnie nie widzimy szans na uratowanie naszych relacji z małżonkiem lub jeżeli – co więcej - pragniemy zawrzeć nowy związek małżeński z inną osobą, to jedynym rozwiązaniem jest wystąpienie o rozwód.

Jeżeli natomiast, widzimy choć cień szansy na poprawę sytuacji bądź rozwód jest niezgodny z wyznawanymi wartościami, warto skorzystać z separacji. Pozwoli nam to z dystansem spojrzeć na problem, a być może także ułatwi odbudowanie więzi, jaka kiedyś łączyła nas z małżonkiem. Pamiętać jednak należy, że dla wywołania określonych skutków prawnych (o których szerzej – poniżej) separacja powinna przybrać formalną postać – musi zostać orzeczona przez sąd.

⇒ **Rozwód - przesłanki**

W świetle regulacji Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego rozwód może zostać orzeczony, jeżeli nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia małżeńskiego. Zupełność rozkładu pożycia polega na tym, że między małżonkami zanikły trzy zasadnicze więzi: więź uczuciowa (psychiczna), więź

fizyczna (seksualna) oraz więź gospodarcza. Ponadto, wymaga się, żeby rozkład pożycia miał charakter trwały, tzn. że małżonkowie nie powrócą już do wspólnego pożycia.

⇒ Separacja – przesłanki

W przypadku separacji główna przesłanka rozkładu pożycia jest złagodzona w porównaniu z rozwodem, ponieważ wymaga się tylko, aby rozkład ten był zupełny. Konsekwentnie, zanik więzi emocjonalnej, fizycznej i gospodarczej nie musi być trwały. Oznacza to, że sytuacja, w jakiej znaleźli się małżonkowie mimo wszystko rokuje podjęciem przez nich ponownie w przyszłości wspólnego pożycia.

Podobnie jak w przypadku rozwodu, separacja jest niedopuszczalna, jeżeli wskutek niej miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z innych względów orzeczenie separacji byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Sąd może jednak orzec separację mimo wyłącznej winy małżonka występującego z żądaniem – odmiennie niż ma to miejsce w przypadku rozwodu.

Zainicjowanie postępowania

Rozwód

Sprawa o rozwód zawsze musi być zainicjowana pozwem o rozwód, a postępowanie toczy się w trybie procesowym. Długość trwania procesu sądowego uzależniona jest w głównej mierze od stopnia skomplikowania sprawy (czy z małżeństwa pochodzą wspólne małoletnie dzieci, czy małżonkowie współdzielą mieszkanie, czy strony domagają się orzeczenia o winie, itd.) i może wynosić nawet kilka lat. Jeżeli jednak małżonkowie złożą zgodne oświadczenia co do chęci rozwodu i nie mają wspólnych małoletnich dzieci, orzeczenie rozwodu może nastąpić już na pierwszym posiedzeniu.

Separacja

Nieco inaczej wygląda zainicjowanie postępowania o orzeczenie separacji. **Jeżeli między małżonkami jest zgodna wola, a małżeństwo nie ma wspólnych małoletnich dzieci**, mąż i żona mogą złożyć wspólny wniosek do sądu o orzeczenie separacji. Żądanie takie sąd będzie rozpoznawał w postępowaniu nieprocesowym, a przesłanka zupełnego rozkładu pożycia zostanie ustalona wyłącznie na podstawie przesłuchania stron. Jeżeli natomiast tylko jeden

małżonek chce separacji, może złożyć do sądu pozew, który będzie rozpoznawany w trybie procesowym (podobnie jak w przypadku rozwodu).

Żądanie separacji nie wyklucza żądania rozwodu i odwrotnie, jednak w razie zgłoszenia obu uzasadnionych żądań, sąd orzeknie rozwód. Jeżeli więc jeden z małżonków żąda separacji, a drugi rozwodu, sąd rozpoznaje przede wszystkim żądanie rozwodu. W razie stwierdzenia braku podstaw do orzeczenia rozwodu (brak trwałości rozkładu pożycia), sąd będzie analizował przesłanki do orzeczenia separacji.

Właściwość sądu i opłaty

Właściwość sądu w przypadku sprawy rozwodowej, jak i sprawy o separację, jest taka sama. Pozew o rozwód/separację lub wniosek o separację (jeżeli strony zgodnie o nią wnoszą we wspólnym wniosku) należy złożyć do sądu okręgowego właściwego dla ostatniego miejsca zamieszkania małżonków, jeżeli choć jedno z nich nadal mieszka lub stale przebywa na terenie właściwości tego sądu. Jeżeli natomiast oboje małżonkowie zmienili miejsce zamieszkania, sądem właściwym będzie sąd okręgowy właściwy z uwagi na miejsce zamieszkania pozwanego. Jeżeli w dalszym ciągu nie można ustalić właściwości sądu, sądem właściwym będzie sąd okręgowy miejsca zamieszkania powoda.

Opłata od pozwu o rozwód jest stała i wynosi 600,00 zł. Trzeba pamiętać jednak, że w razie zgłoszenia w pozwie rozwodowym dodatkowych roszczeń, np. wniosku o podział majątku wspólnego małżonków opłata odpowiednio wzrośnie.

Jeśli para składa do sądu zgodny wniosek o separację, opłata stała wynosi 100 zł. Zaś jeżeli sprawa dotyczy separacji spornej i jedna ze stron wnosi pozew, opłata wyniesie 600 zł. Opłaty te mogą ulec podwyższeniu, jeżeli wraz z żądaniem separacji, strony zgłaszają inne roszczenia, np. o podział majątku.

Przebieg postępowania

W toku postępowania rozwodowego - oprócz oczywistego wniosku o rozwiązanie małżeństwa przez rozwód oraz ustalenia sprawowania władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi (jeżeli są) – sąd może rozpoznać również inne roszczenia, a mianowicie:

- o ustalenie wyłącznej winy jednego z małżonków w rozkładzie pożycia,

- o ustalenie alimentów na rzecz jednego z małżonków,
- o ustalenie kontaktów z dziećmi,
- o ustalenie alimentów na rzecz małoletnich dzieci,
- o ustalenie sposobu korzystania ze wspólnego mieszkania małżonków,
- o podział majątku wspólnego małżonków.

Co do zasady wymienione powyżej roszczenia mogą być dochodzone także w trakcie postępowania o separację (z pewnymi wyjątkami, jeżeli postępowanie o separację toczy się w trybie nieprocesowym na zgodny wniosek stron), z tą różnicą, że główny wniosek dotyczy orzeczenia separacji, a nie rozwodu.

⇒ Ustalenie winy za rozkład pożycia

Orzeczenie o winie jest obowiązkowym elementem wyroku w sprawie rozwodowej, chyba że oboje małżonkowie zgodnie wniosą o nieorzekanie o winie.

W przypadku żądania separacji rozpoznawanego przez sąd w postępowaniu procesowym, sąd orzeka także o tym, który małżonek ponosi winę za rozkład pożycia. Do wyroku ustanawiającego separację zastosowanie mają bowiem przepisy dotyczące wyroku rozwodowego, według których ustalenie winy należy do obligatoryjnych elementów wyroku, chyba że małżonkowie zgodnie odstępują od ustalenia winy. **Jeżeli natomiast żądanie separacji rozpatrywane jest w postępowaniu nieprocesowym sąd nie orzeka o winie, choćby nawet zażądał tego jeden z małżonków.**

Orzeczenie rozwodu/separacji z wyłącznej winy jednego z małżonków daje małżonkowi niewinnemu możliwość uzyskania alimentów na swoją rzecz oraz pozbawia możliwości dochodzenia alimentów przez małżonka wyłącznie winnego rozkładowi pożycia. Dochodzenie alimentów od małżonka wyłącznie winnego będzie jednak możliwe jedynie w razie istotnego pogorszenia się sytuacji materialnej małżonka niewinnego.

⇒ Alimenty na rzecz jednego z małżonków

Kwestia zasądzenia alimentów na rzecz jednego z małżonków w przypadku rozwodu i separacji wygląda niemal tak samo. W odniesieniu bowiem do obowiązku dostarczania środków utrzymania przez jednego małżonka drugiemu pozostającemu w separacji odpowiednie zastosowanie mają przepisy Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego, które regulują obowiązek alimentacyjny między rozwiedzionymi małżonkami.

W razie orzeczenia rozwodu lub separacji (w ramach postępowania procesowego) obowiązek alimentacyjny małżonka niewinnego lub współwinnego rozkładu pożycia jest powiązany z przesłanką niedostatku drugiego małżonka. Z kolei, obowiązek alimentacyjny małżonka wyłącznie winnego pojawia się nawet mimo braku niedostatku, jeżeli w skutek separacji lub rozwodu istotnie pogorszyła się sytuacja materialna małżonka niewinnego.

W każdym jednak wypadku wysokość zasądzonych alimentów będzie stanowiła wypadkową dwóch czynników:

- uzasadnionych potrzeb małżonka uprawnionego do świadczenia alimentacyjnego,
- możliwości zarobkowych i majątkowych małżonka zobowiązanego do świadczenia alimentacyjnego.

Obowiązek płacenia alimentów małżonkowi rozwiedzionemu wygasa każdorazowo w razie zawarcia przez tego małżonka nowego małżeństwa. Jeżeli jednak zobowiązanym do dostarczania środków utrzymania jest małżonek, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia, jego obowiązek wygaśnie z upływem pięciu lat od orzeczenia rozwodu. Zasady te nie mają zastosowania do małżonków pozostających w separacji.

⇒ **Kontakty z dziećmi i alimenty na rzecz dzieci**

Zarówno orzeczenie rozwodu, jak i orzeczenie separacji uchyla obowiązek małżonków wspólnego pożycia. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest konieczność rozstrzygnięcia o władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi obojga małżonków, tj. ustalenia kontaktów z dziećmi oraz alimentów na ich utrzymanie.

W toku postępowania sądowego (czy to w sprawie o rozwód, czy o separację) sąd będzie dążył do ustalenia, z którym z rodziców dzieci będą na stałe zamieszkiwały i kiedy oraz w jakich okolicznościach będą widywały się z drugim rodzicem. Dobrą praktyką jest ustalenie tej kwestii przed skierowaniem sprawy do sądu i zawarcie tzw. porozumienia rodzicielskiego. Co prawda, postanowienia tego porozumienia nie są wiążące dla sądu, jednak często, dla uniknięcia przewlekłości postępowania, sądy orzekają zgodnie z wolą stron wyrażoną w tym dokumencie.

Jeżeli z małżeństwa pochodzą wspólne małoletnie dzieci, sąd orzekając rozwód lub separację, w wyroku reguluje także kwestię alimentów na rzecz dzieci. Co do zasady obowiązek ponoszenia kosztów utrzymania dzieci obciąża oboje rodziców w równym stopniu. Zazwyczaj

do płacenia alimentów zostaje zobowiązany ten rodzic, u którego dzieci nie będą stale mieszkały. Wysokość alimentów jest natomiast uzależniona od uzasadnionych potrzeb dziecka oraz możliwości zarobkowych i majątkowych rodzica zobowiązanego do płacenia alimentów.

⇒ **Kwestie majątkowe**

W przypadku separacji, podobnie jak przy rozwodzie, sąd orzeka także o sposobie korzystania ze wspólnego mieszkania przez czas wspólnego w nim zamieszkiwania małżonków rozwiedzionych/w separacji. Sąd może także (przy spełnieniu przewidzianych prawem przesłanek):

- nakazać eksmisję jednego z małżonków ze wspólnego mieszkania,
- orzec o podziale wspólnego mieszkania,
- orzec o przyznaniu mieszkania jednemu z małżonków.

Orzeczenie rozwodu jak i separacji rodzi także możliwość dokonania podziału majątku (o ile małżonków łączyła majątkowa wspólność małżeńska – nie zawarli intercyzy).

W ramach postępowania o separację, sąd może dokonać podziału majątku, na takich samych zasadach, jak ma to miejsce w przypadku postępowania rozwodowego.

***Przykład:** Małżonkowie, w czasie trwania małżeństwa, w ramach współwłasności łącznej (bezudziałowej) byli właścicielami nieruchomości. Każdy z małżonków miał takie samo prawo do tej nieruchomości, jednak żaden z nich nie mógł swoim prawem samodzielnie (bez zgody współwłaściciela – współmałżonka) dysponować. Sprzedaż nieruchomości byłaby możliwa tylko, jeżeli zgodę wyrażają oboje współwłaściciele. Po orzeczeniu separacji każdy z małżonków jest właścicielem nieruchomości w ½ części. Każdy z nich może teraz swobodnie – bez zgody drugiego małżonka – rozporządzać swoją częścią udziału, tj. swoją część nieruchomości może sprzedać, przekazać w darowiźnie lub obciążyć hipoteką.*

Skutki rozwodu i separacji

Co do zasady orzeczenie separacji ma skutki takie jak rozwiązanie małżeństwa przez rozwód.

Wspólnymi konsekwencjami dla orzeczenia rozwodu i separacji są:

- uchylenie obowiązku małżonków do wspólnego pożycia,
- uchylenie obowiązku wierności i działania dla dobra rodziny,

- wyłączenie domniemania pochodzenia dziecka od męża matki, jeżeli urodziło się ono po upływie 300 dni od orzeczenia separacji/rozvodu,
- wyłączenia małżonka pozostającego w separacji/ byłego małżonka z kręgu spadkobierców ustawowych,
- konieczność uregulowania kwestii władzy rodzicielskiej, kontaktów z dziećmi i alimentów na rzecz dzieci.

Podkreślić jednak należy, że odmiennie niż w przypadku rozvodu, w czasie pozostawania małżonków w separacji, małżeństwo mimo wszystko trwa nadal. Oznacza to, że małżonek pozostający w separacji nie może zawrzeć nowego małżeństwa i nie może powrócić do nazwiska noszonego przed zawarciem małżeństwa. Zachowany zostaje także obowiązek dostarczania środków utrzymania przez jednego z małżonków drugiemu, choć obowiązek ten przybiera w przypadku separacji charakter świadczenia alimentacyjnego. Pozostaje także – choć w ograniczonej formie – obowiązek wzajemnej pomocy między małżonkami.

Wyjaśnić należy także, że rozwód jest nieodwracalny (choć oczywiście byli małżonkowie mogą w przyszłości ponownie zawrzeć związek małżeński). Natomiast separacja może zostać zniesiona w każdym czasie, jeżeli tylko oboje małżonkowie złożą zgodny wniosek. Dopiero bowiem zgodna wola małżonków jest podstawą do zniesienia separacji, a w sprawie tej orzeka w trybie nieprocesowym ten sam sąd, który jest właściwy w sprawie o jej ustanowienie. Czas trwania separacji nie jest jednak limitowany i małżonkowie mogą nigdy nie zdecydować się na zniesienie separacji.

Skutki separacji ustają z chwilą jej zniesienia. Nie oznacza to jednak, że małżonkowie automatycznie znajdują się w sytuacji prawnej z czasu przed orzeczeniem separacji – w niektórych kwestiach konieczne jest orzeczenie sądu. Między innymi sąd na nowo rozstrzyga o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem. Samo prawomocne orzeczenie o zniesieniu separacji powoduje jednak ustanie przymusowego ustroju rozdzielności majątkowej i powstanie ustawowego ustroju majątkowego (majątkowa wspólność małżeńska). Na zgodny wniosek małżonków sąd orzeknie jednak o utrzymaniu między małżonkami rozdzielności majątkowej.

KANCELARIA ADWOKATÓW
WENUS LOMPERTA ZEMBEK

Adres:

ul. Smulikowskiego 5, lok.5
00-389 Warszawa

Kontakt:

biuro@wzkancelaria.pl
+ 48 507 019 003

www.wzkancelaria.pl